

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. המריש הגזול שבנאו בבירה שיטול דמיו מפני תקנת השבים.....1
- ב. וקרקע אינה נגזלת.....2
- ג. לצבוע לו אדום וצבעו שחור שחור וצבעו אדום.....2
- ד. גזל פרה והזקינה ... משלם כשעת הגזילה ... בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך.....3
- ה. חמשה גובין מן המחוררין ואלו הן פירות ושבת פירות.....3
- ו. והמקבל עליו לזון בן אשתו ובת אשתו וגט חוב שאין בו אחריות וכתובת אשה שאין בה אחריות.....4
- ז. גובה את הקרן מנכסים משועבדים ואת השבת מנכסים בני חורין ... בלוקח תלמיד חכם וידע.....5
- ח. שבת שעל גבי גזילה כוליה דגזולן הוי ... אפילו לא ילדה נמי כשעת הגזילה הוא דמשלם.....7
- ט. שלשה שמין להן השבת ומעלין אותן בדמים ואלו הן בכור לפשום.....8
- י. ובעל חוב ליתומים.....9
- יא. בעל חוב גובה את השבת ... אפי' שבת המגיע לכתפים.....10

דף צה.

א. המריש הגזול שבנאו בבירה שיטול דמיו מפני תקנת השבים

כבר התבאר לעיל דף סו: שאם גזל קורה ובנאה בבנין¹, אף על פי שאין זה שנוי גמור, ומן התורה חייב אפילו להרוס כל הבנין ולהחזיר הקורה בעינה,

¹ שו"ע ונו"כ שם א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

תיקנו חז"ל מפני תקנת השבים (תקנת מריש) כדי להקל עליהם התשובה², שא"צ להחזיר הקורה אלא נותן דמיה³.

ב. זקרקע אינה נגזלת

דעת הרבה פוסקים שאף על פי שאמר⁴ קרקע אינה נגזלת, מכל מקום עובר משום לא תגזול. אולם אם מכרה הגזולן לאחר, אפילו לאחר יאוש, חוזרת לבעלים בלא דמים⁵, והלוקח חוזר על הגנב, וכן אם מכרה הלוקח לאחר, חוזר השני על הראשון והוא חוזר על הגנב.

ג. לצבוע לו אדום וצבעו שחור שחור וצבעו אדום

יתבאר להלן דף ק: בעזחי"ת

² והיא תקנה שנועדה להקל על גזלנים ששבים בתשובה, כדי שלא ימנעו מחזרה בתשובה מתוך קשיים בהשבת הגזילות. ולכן תיקנו, כי במקרים כגון אלו, לא יצטרך הגזולן להרוס את ביתו כדי להשיב את הגזילה לבעליה, אלא די ששייב לנגזל את דמי הגזילה. תקנה זו נקראת גם "תקנת מריש".

³ ואפילו קודם יאוש, ואם אינו רוצה לשלם דמים אין בו תקנת מריש, ומסתבר דה"ה בכל תקנת מריש, אמנם לפי הבנת הב"י בסימן תרל"ז בדברי הטור שלדיעה ראשונה אין בו משום גזל אפילו אינו רוצה לשלם, ודלא כדעת בעל העיטור, נראה שחכמים הפקיעו דין גזל מן הקורה ואינו חייב אלא דמים. ובאורחיה"מ בהשמטות שבסוף ח"ג להלכות גזילה כתב בשם שו"ת צור יעקב סימן עג בדין גזל קורות וקבעם בבנין, ואחר זמן בא הנגזל ותובע דמים כשער של עכשיו, וכתב בשם שער המלך שתקנת מריש עשו חכמים כאילו נתרצה למכרן והוי מכירה גמורה מן התורה, ומכי יהיב דמי נמצא שקנה למפרע, ועפ"י כתב הצור יעקב שצריך לשלם כשוויה בשעת קביעה בבנין שהיא שעת הגזילה ולא כשער של עכשיו, ומ"מ מה שנתיקר משעת גזילה עד שקבעו בבנין שייך לנגזל, שמשעת קביעה נעשה שלו, עיין שם.

⁴ כמבואר בשו"ע סימן שעו סעיף א, ובכמה מקומות, ונראה דה"ה עבדים ושטרות אינם נגזלים כדמוכח בסוגיא כאן ובדרף דף ק"ז ע"ב דילפינן מקרא למעט קרקעות וגם עבדים ושטרות מדין גזילה, ולפי"ז לדעת הפוסקים שבקרקע אינו עובר, גם בעבדים ושטרות אינו עובר, וכ"כ במנ"ח מצוה רכמ, ועי' ש"ך סימן שפו ס"ק י"ג, ועיין פתחי חושן חלק ה פרק ו הערה נב בגזל קרקע אם מבנה הבנוי עליה ולענין קיום מצות סוכה ⁵ שו"ע ונו"כ ש"א א, ואפילו נמכרה לאלף זה אחר זה, שלעולם ברשות בעלים עומדת ואין יאוש בקרקע, ועי' בנו"כ שם, ובקצה"ח שם סק"א נראה דה"ה שאין יאוש בעבדים ושטרות, ועי' נה"מ שם, ועי' קצה"ח סימן שסג סק"ג ובנה"מ שם סק"א וסק"ב, ובסימן סו ס"ק מד מצדד הקצה"ח לומר דאע"פ ששטרות אינן נגזלים, מ"מ בשולח יד גרע והייב באחריותן, עיין שם. בתרומת הכרי סימן שעא תמה על המחבר והרמ"א שלא הביאו דברי התוס' בפ' לולב הגזול שלאחר שנשתקע שם בעלים לכו"ע יש יאוש בקרקע מן התורה, ואפילו אומר שאינו מתייאש נעשה כצווח על ביתו שנפל, והאריך שם אם באופן זה מועיל יאוש לבד, ועי' מרחשת קונטרס היאוש. ועי' נה"מ סוף דיני תפיסה בדין קנה ב' שדות ואחת מהן גזולה ואינו יודע איזו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ד. גזל פרה והזקינה ... משלם כשעת הגזילה ... בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך

גזל בהמה והזקינה⁶ אצלו הרי נפחתה אצלו פחת שאינו חוזר לקדמותו, שהרי לא תוכל לחזור להיות ילדה, ויש בה שינוי הניכר, והרי זה כמו שגזל בלי ושברו, ומשלם כשעת הגזילה.

גזל עבד והזקין אומר לו הרי שלך לפניך, ומחזיר אותו בעצמו ונפטר, שעבדי במקרקעי⁷ דמי⁸ ואם כן בכל מקום שהוא, ברשותו דמריה קיים, שקרקע אינה נגזלת וברשות דמריה הזקין, לפיכך אומר לו הרי שלך לפניך.

ה. חמשה גובין מן המחוררין ואלו הן פירות ושבח פירות

כבר התבאר במסכת כתובות דף נא: שאם גזל קרקע⁹ והפסידה בידו¹⁰ או שאכל פירותיה, כשיבא הנגזל ליפרע מן הגזולן מה שהפסיד לו בקרקע או בפירות שאכל, אינו גובה אלא מבני חורי, מפני שהיא כמלוה על פה¹¹.

במה דברים אמורים כשלא עמד בדין, אבל אם עמד בדין ונתחייב לו לשלם ההפסד והפירות ואין הגזולן יכול לומר פרעתי¹², ואחר כך מכר גובה מנכסים משועבדים, דכיון שעמד בדין ופסקו לו לשלם יש לו קול והוה ליה כמלוה

⁶ שו"ע ונו"כ ססה א

⁷ אף על גב דלגבי בהמה וזקינה אמרינן שמשלם כשעת הגזילה, לא דמי, בהמה מטלטלין היא וקנאה הגזולן וברשות הגזולן הזקינה לפיכך משלם כשעת הגזילה.

⁸ שהוקשו לקרקעות בזה נחלתם אותם וגו' ויקרא כה, מז, לבוש וסמ"ע שם ג ועיין ש"ך שם ב שהאריך להוכיח כן ומה שלדיני שיעבוד להוב לא השיב בקרקע היינו משום דבעל חוב לא סמכי דעתיה אעבד ועיי"ש ג שמה"ט דאפילו אם נשרף העבד פטור הגזולן כמו בקרקע ועיי"ש שהביא מח' ראשונים אי נקנה ביאוש. ועיי"ש נתי"מ א

⁹ שו"ע ונו"כ חו"מ שעב א

¹⁰ להוציא הפסד שממילא שאין עליו לשלמו כיון שקרקע אינה נגזלת. סמ"ע שם א

¹¹ דאע"פ שהוא מלוה הכתובה בתורה שכל גזולן מחויב לשלם כל מה שהפסיד, אפ"ה אינו גובה אלא מנכסים בני חורין כיון דאין לו קול כמה הפסיד וכמה פירות אכל. אבל זה אינו, דא"כ הו"ל למימר כן גם בגזל מטלטלים. אלא משו"ה כתב כן ללמדינו דאע"פ דגזילת קרקע גופא יש לה קול, מ"מ הפסד פירותיה אין לו קול וכמלוה על פה דמי. במ"ע שם ב

¹² שאם יכול לומר פרעתי אינו גובה ממשועבדים. ש"ך שם א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

בשטר בעדים, ואם לא עמד בדין על שניהם רק על אחד מהם אינו גובה ממשעבדי רק בעד אותו האחד שעמד עליו בדין, ולא אמרינן כיון שעמד בדין על האחד ויש לו קול גם השני יש לו קול אנבה והוה ליה על שניהם כמלוה בשטר, שאין הקול יוצא אלא במה שפסקו הדיינים.

מכר הגזלן¹³ את הקרקע ולא ידע הלוקח שהיא גזולה והשביחה, כשבא הנגזל לטורפה טורף אותה מיד הלוקח כמו שהיא עם שבחה, בין אם השביחה הלוקח בהוצאתו בין בשבח שהשתבחה מאליה.

הקרו ששילם על הקרקע חוזר הלוקח וגובה אותו מן הגזלן מנכסים משועבדים אפילו לא כתב לו אחריות, שאחריות טעות סופר הוא, ובשבח שיכול לגבות¹⁴, גובה מבני חורי שאינו אלא כמלוה על פה. וכדרך שיתבאר להלן.

ו. והמקבל עליו לזון בן אשתו ובת אשתו וגט חוב שאין בו

אחריות וכתובת אשה שאין בה אחריות

הנושא אשה¹⁵ ופסקה עמו לזון את בתה חמש שנים, חייב לזונה במאכל ובמשקה חמש שנים הראשונים שאחר הנישואין מיד. ואם מת מוצאים מהיורשים¹⁶, אולם אין הבת מוציאה מזונותיה מנכסים משועבדים והן הן הדברים שלא ניתנו לכתוב, כלומר לא נדברו הדברים הללו אלא משום חיבת החיתון ולא עלה על דעתם לגבותם ממשועבדים אלא מבני חורי, לפיכך אפילו נכתבו בשטר אינו כלום ואינה גיונית ממשועבדים.

¹³ שו"ע ונו"כ שם שענא

¹⁴ לפי מה שיבואר ב"מ יד: וב"ק צו. שיש חילוק אם השביחה הלוקח בהוצאתו ואם השבח יותר מההוצאה ועוד

¹⁵ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קיד ד

¹⁶ ב"ש שם ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

אולם אם קנו מידו¹⁷, או שחייב עצמו במזונותיה בשטר, כלומר שצוה לכתוב השטר אפילו בלא קנין הוי כמו קנין, וגובה מנכסים משועבדים כשאר בעל חוב.

דף צה:

ז. גובה את הקרן מנכסים משועבדים ואת השבח מנכסים בני חורין ... בלוקח תלמיד חנם וידע

מה שהתבאר שאם מכר הגזול¹⁸ את הקרקע והלוקח השביחה, כשבא הגזול לטורפה טורף אותה מיד הלוקח כמו שהיא עם שבחה, בין אם השביחה הלוקח בהוצאתו בין בשבח שהשתבחה מאליה.

הקרן ששילם על הקרקע חוזר הלוקח וגובה אותו מן הגזול מנכסים משועבדים אפילו לא כתב לו אחריות, שאחריות טעות סופר הוא, ובשבח שיכול לגבות¹⁹, גובה מבני חורי שאינו אלא כמלוה על פה.

נשתבחה השדה מאליה שלא מחמת הוצאות ומירחת הלוקח²⁰, אין הגזול משלם השבח, והלוקח חוזר וגובה מן הגנב כל השבח²¹, ואם ידע הלוקח בשעת מכירה שהיא גזולה, אף מהגזול אינו גובה השבח²².

¹⁷ עיין ב"ש שם ואבנ"מ בדעת הרמב"ם באיזה אופן מועיל הקנין וההתחייבות.

¹⁸ שו"ע ונו"כ שם שענ"א

¹⁹ לפי מה שיבואר ב"מ יד: וב"ק צו. שיש חילוק אם השביחה הלוקח בהוצאתו ואם השבח יותר מההוצאה ועוד

²⁰ כגון אילנות שגדלו או שנתייקרה.

²¹ טור שענ"א

²² טור שם ובסמ"ע סק"ה, דכיון שידע שהיא גזולה לא נתן המעות בתורת מקח אלא בתורת הלואה, ואם יטול יותר ממה שנתן, מיחזי כרבית, ועי' ספר ברית יהודה פרק כח סעיף יח. כתב בשו"ע שם סעיף ג שאם טוען המוכר שהלוקח ידע שהיא גזולה והלוקח טוען שלא ידע, על המוכר להביא ראיה, דחוקה דלא שדי איניש זוזי בכדי, ומסתמא לא ידע.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

השביח הלוקח השדה בהוצאות וטירחה, ולא ידע בשעת מכירה שהיא גזולה, נוטל ההוצאות שכנגד השבח מן הנגזל, והקרן²³ עם השבח היתר על ההוצאה נוטל מן הגזול²⁴.

ידע הלוקח בשעת מכירה שהיא גזולה, יש אומרים²⁵ שנוטל מהנגזל הוצאות שכנגד השבח ומהגזול אינו נוטל רק הקרן, ומפסיד שאר השבח. וי"א²⁶ שאינו נוטל רק הקרן מן הגזול, ואילו ההוצאות והשבח מפסיד

וכן²⁷ הפירות שאכל הלוקח בעוד שהיתה בידו צריך לשלם אותם לנגזל, ודינו בהם עם הגזול כדינו של שבת, שאם לא ידע שהיא גזולה גובה אותם מן הגזול²⁸ שהרי קבל עליו אחריות, וגובה אותה מנכסים בני חורין שאינו

²³ בפת"ש סק"ב הביא מחלוקת הראשונים באם הוולגה הקרקע משעת לקיחה ואינה שוה כפי שקנאה, שיש אומרים שלעולם נוטל מה שנתן, דכיון דהוברר שאינה שלו אין כאן מכירה, ויש אומרים שאם לא ידע שהיא גזולה הוי כמכירה ואינו נוטל מהגזול כי אם כפי שוויה עתה, עיין שם. וכן אם היתה שוה אלף וקנאה בת"ק משמע מדברי הקצה"ח בסימן קמ"ב שדינו כמריפת בע"ה שהלוקח גובה מהגזול אלף, כמ"ש בשו"ע סימן קמ"ז סעיף א, ובשעמ"ש שם תמה דכיון שמכר שדה שאינו שלו הוי מקח טעות והמעות הלואה, ואינו גובה אלא מה שנמל ממנו, וכן תמה בשו"ת בית אפרים חו"מ סימן יח. ובערוה"ש כתב שאם נתייקרה נראה דלכו"ע נוטל כפי שוויה עתה, ועי' פת"ש שמסתפק באם הוולגה קרקעות אלא שקרקע זו השביחה ממילא כמה משלם לו.

²⁴ וכתב הש"ך בשם הב"ח דבזמ"ז אין גובין השבח, כיון שהוא יותר מן הקרן ה"ז כקנס, והש"ך חולק, ועי' אמרי בינה דיני דינינים סימן ג), ואין בזה משום רבית, כדקיי"ל כרב דאמר יש לו מעות ויש לו שבת. ואם היו ההוצאות יתירות על השבח, כתב בשו"ע להלן שאין לו מההוצאות אלא כשיעור השבח, ונוטלו מבעל השדה, והקרן נוטל מהגזול, ומשמע ששאר ההוצאות מפסיד, אבל בערוה"ש כתב שמ"מ גובה מהגזול כל ההוצאות, משום דלגביה הוי כיוור ברשות, ובפוסקים לא משמע כן, וצ"ע.

²⁵ שו"ע שם דכיון שידע שהיא גזולה אין כאן מכירה, ואם ימול מהגזול יותר ממה שנתן לו מיחזי כרבית, ובמ"ש הרמ"א שם בשם י"א שאם קיבל עליו בפירוש לשלם הו"ל תנאי שבממון וקיים, עי' סמ"ע וט"ז שם, ועי' ברית יהודה פרק כח.

²⁶ רמ"א שם, כיון שידע שהיא גזולה, ותמה הש"ך סק"א דמ"ש מגזול עצמו שהוציא הוצאות שנוטל מהגזול כשיעור שבת, כמ"ש בסימן שעב סעיף ג, והאריך להוכיח שלא נחלקו הראשונים בזה, ובנה"מ מיישב דברי הרמ"א דאיירי שהכסיפה הגזול והלוקח השביחה, שלדעת היש חולקים שברמ"א נוטל הוצאה שיעור שבת מן הגזול ולא מהנגזל, בזה ס"ל ליש אומרים מיחזי כרבית, אבל במקום שנוטל מהנגזל לא מיחזי כרבית, בערוה"ש הוסיף שאפילו לדיעה ראשונה שברמ"א אפשר שמודים באם ידע שהכסיפה הגזול, שמסתמא נתרצה מתחלה שלא ליטול אף ההוצאות, וסיים בצ"ע לדינא.

²⁷ שו"ע ונו"כ שם ב

²⁸ ובערוה"ש מסתפק לדעת השו"ע אם משלם כפי שווי הפירות שאכל, או אפשר דדמיא ליורשים שאכלו פרה שאולה שאינם משלמים אלא דמי בשר בזול, כיון שברשות אכלו, וה"נ אכל ברשות, וכתב דאפשר דכיון שלא ידע שהיא גזולה, הרי יחזור ויגבה מן הגזול, ולגביה דין הפירות כדין השבת, ונוטל כל שוויים, ולכן משלם גם להנגזל מלא שוויים. בשו"ת מהרי"ל דיסקין פסקים אות רל מסתפק במוכר שדה לאחר ל' יום ובינתיים

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

אלא כמלוה על פה, ואם ידע שהיתה גזולה משלם כל הפירות שאכל לנגזל ואינו מנכה לו כלום, וגם אינו נוטל כלום מהגזולין.

שבת שעל גבי גזילה דגזולין הוי והכא למהצה לשליש ולרביע קמיפלגי רבי יהודה סבר

ח. שבת שעל גבי גזילה כוליה דגזולין הוי ... אפילו לא ילדה נמי כשעת הגזילה הוא דמשלם

כבר התבאר לעיל דף צד. שגזילה שנתיאשו²⁹ הבעלים ממנה ולא נשתנית, למרות שגוף הגזילה לא קנה, שיאוש לחוד אינו קונה, מ"מ קנה הגזולין כל השבת שהשביח אחר יאוש, ואינו משלם אלא כשעת הגזילה, אם אין הגזילה בעין, ודבר זה מדבריהם, מפני תקנת השבים. וכשמחזיר לו הגזילה שמין לו השבת ונוטל מן הנגזל. וי"א³⁰ שאפילו אם לא נתיאשו הבעלים הדין כן.

ואם הגזילה בעין מחזירה כמות שהיא³¹.

וכבר התבאר לעיל דף צג: גזל פרה מעוברת וילדה אצלו, או רחל טעונה צמר וגזוה, יש אומרים³² שאין זה שנוי אף לגבי הולד והצמר³³, וכ"ש לגבי גוף הפרה³⁴, וי"א³⁵ שהלידה והגזוה עושה שנוי אף לגבי הפרה והרחל³⁶.

²⁹ נמצאה גזולה, אם יש לו שבת יוקר, כיון שלא חל המקח עדיין, ואפשר דמיחזי כרבית, ומסתפק גם במוכר שלא ידע שאינה שלו אם הוי מקח טעות ואינו משלם שבת, עיין שם.

³⁰ שו"ע ונו"כ שסבב בדעת הרמב"ם שאין הגזולין קונה דבר ואף לא השבת קודם יאוש

³¹ דעת הרמ"א בדעת הרא"ש [ב"ק פ"ט סי' ג'] והמור [סימן שני"ד סעיף א'] וסיעתיהו. סמ"ע שם ג

³² סמ"ע שם ד שבשאינה בעין תקנת השבים שלא יוצאי הגזולין מכיסו השבת

³³ שו"ע ונו"כ שגד א

³⁴ בדעת הרמב"ם, וכמ"ש הסמ"ע שם סק"א ובקצה"ח שם סק"א, ודעת הרמב"ן שלגבי גוף הולד והצמר הוי שנוי, וכל הלכה זו אינו אלא לענין אם קונה גוף הפרה או הולד מדין שנוי, אבל יש עוד נ"מ לענין דין שבת גזילה מדין תקנת השבים.

³⁵ דעת הרמב"ם בטור סימן שגד וסימן שסב, ובזה גם הרמב"ן מודה, משום דהוי שנוי החזור, שתחזור ותתעבר, וכן הרחל תחזור ותטען צמר

³⁶ רמ"א שם

³⁷ וכפירוש הסמ"ע שהוא דעת הטור בשם הרא"ש והראב"ד. ובסמ"ע סימן שגד סק"ב ובסימן שסב ס"ק יד משמע שאף לדעת הרמב"ם קונה גוף הפרה, והט"ז שם תמה (וכתב שכמדומה שיש ט"ס בדבריו), וע"כ מפרש הט"ז בדעת הרמב"ם שבגנב מעוברת וילדה אצלו משלם דמי פרה העומדת לילד, והפרה עם הולד ישארו אצל הגנב, ולא משום שקונה הפרה, אלא כיון שיש חיוב על הגנב לשלם החסרון, והרי קנה הולד ואינו יכול להחזיר פרה מעוברת, אינו יכול לכופ את הבעלים ליקח הפרה ולהשלים החסרון, אלא משלם הכל בדמים,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ולדיעה השניה הנזכרת³⁷ גם כשגזל פרה ריקנית ונתעברה, או רחל ונטענה צמר אצל הגזלן, בין שילדה קודם שתבעו בדין בין שעדיין לא ילדה, גזל רחל ונטענה אצלו, בין שגזזה קודם שתבעה בדין, בין שעדיין לא גזזה, הואיל ונתייאשו הבעלים משלם כשעת הגזילה. ואם ילדה וגזזה, הגזות והולדות של גזלן וקונה גם גוף הפרה והרחל³⁸. ואם עדיין לא ילדה ולא גזזה³⁹, שמין לו, ונוטל השבח מהנגזל ומחזיר הבהמה עצמה. שהרי קנה השבח משום תקנת השבים כנ"ל, ויש מחלקים⁴⁰ שמעוברת וילדה או טעונה וגזזה הוי שנוי לגבי הפרה והרחל, משא"כ ריקנית ונתעברה או נטענה אינו שנוי.

ט. שלשה שמין להן השבח ומעלין אותן בדמים ואלו הן בכור

לפשוט

הבכור נוטל בירושתו פי שנים בנכסים המוחזקים לאביו ובאו לרשותו⁴¹, אבל אין הבכור נוטל פי שנים בנכסים הראוים לבא⁴² לאחר מיתת האב

והיינו דמי פרה העומדת לילד, ואה"נ אם ירצה הבעלים יקבל הפרה והגנב ישלים מה שנחסרה אצלו, אבל השבח שהשביחה משעת נגיבה, הן בולד והן בניהו הוא של גנב, וכשגנב ריקנית ונתעברה וילדה אצלו קנה הולד ומחזיר פרה לבד, ואם תבעו כשהיא מעוברת, אף על פי שהגנב קנה השבח שמחמת העיבור שהרי אצלו נתעברה, מ"מ יכול הבעלים ליקח הפרה כמו שהיא מעוברת ולסלק לגנב בזווי, עיין שם. ועיי' שער המלך פ"א מה' גניבה ופ"ב מה' גזילה. ומ"מ נראה שלגבי הולד והצמר שבאו לאחר הנגיבה וילדה או גזזה קודם שהחזירה, לכו"ע נקנה לגנב, ואף קודם יאוש שלדעת הרמב"ם אינו קונה שבח הבא מאליו, הולד והצמר באופן זה הוי כאילו אינם מגוף הפרה, וצ"ע.

³⁷ דעת הטור והרמ"א שם ובסימן שסב, ומה שתחזור ותתעבר פנים חדשות הן, וכתב הב"ח דדוקא טעינה ולידה, אבל אם היתה מעוברת או טעונה ונתגדל הולד או הצמר לא הוי שנוי.

³⁸ סמ"ע שם יד

³⁹ לרמב"ם אין זה שינוי סמ"ע שם טו

⁴⁰ תוס' ב"ק דף צה ע"ב, וכן דעת הרשב"א, והכריע כן ביש"ש שם סימן ד, שמעוברת וילדה לא הוי שנוי החזור, דמה שתחזור ותתעבר פנים חדשות הן, אבל ריקנית ונתעברה לכשתלד תחזור ממש לכמות שהיתה קודם, ועיי' חזו"א ב"ק סימן יז שהאריך בביאור שיטות הראשונים בהלכה זו.

⁴¹ שו"ע ונו"כ רעה ג, והיינו שהנכסים בעין וכבר באו לרשות האב.

⁴² שנאמר בכל אשר ימצא לו, ודרשינן פרט לראוי לבא, וכתב בכנה"ג בשם הרש"ך שאפילו צוה האב שיטול בראוי, אין שומעין לו. ועיין פתחי חושן חלק ט פרק ב סעיף כח – מה בפרטי דין זה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

אף בדבר שהוא בעין אין הבכור נוטל פי שנים בשבת שהשביחו הנכסים⁴³ לאחר מיתת אביהם⁴⁴, ואם אי אפשר להפריד השבח⁴⁵, נוטל הבכור פי שנים בגוף הנכסים ונותן לפשוט הפרש השבת. כגון שגוף הנכסים, דהיינו הקרן, היה שוה 90 זוז ואם כן מגיע לו 60 ולפשוט 30, והשביח לאחר מיתה ועמד על 100, נוטל הבכור שתי שלישי מהקרן, והוא שוה 66 ושני שלישי, ומשלם לפשוט 3 ושלישי, שהרי באותן 6 ושני שלישי של הריוח לא מגיע לו פי שנים, אלא חולקים בשוה.

י. ובעל חוב ליתומים

היתומים שהשביחו⁴⁶ נכסי אביהם, בעל חוב הבא לגבות מהקרקע אינו גובה משבח הבא מחמת הוצאה אפילו אם החוב כנגד השדה והשבח⁴⁷, וי"א⁴⁸ שהשבח היתר על הוצאה גובה מהם

אבל אם שבחו נכסים מאליהם והוא החוב הוא כנגד הקרקע והשבח, גובה את השבח כולו, וי"א⁴⁹ שאינו גובה.

⁴³ ועיי"ש בשו"ע סעי' ובמה דברים אמורים כשהשבח בא ע"י שנשתנו הנכסים ממה שירשו, כגון פירות שעדיין היו בפריחה ואחר מיתת האב נעשו פירות, או תבואה שהיתה עדיין שחת ואח"כ נעשו שבילים, אבל אם לא נשתנו אלא שהשביחו, כגון שהיו כבר פירות אלא שגדלו אח"כ, או אילן קטן וגדל אח"כ, וכן קרקע שנודבלה, נוטל פי שנים גם בשבח.

⁴⁴ שו"ע ונו"כ שם ו דהשבח הבא לאחר מיתת אביהם השיב ראוי, אבל המאירי כתב דאין הטעם מדין ראוי, שיש שבח שבא מגופו ואפ"ה אינו נוטל, כתב בדברי משפט שאם הבכור טוען שאין שבח וכולו קרן, והיורשים טוענים שיש כאן שבח ששיבחו נכסים לאחר מיתה, על היורשים להביא ראיה, שהרי בגוף הקרן לעולם נוטל הבכור, אלא שהספק הוא אם צריך לשלם עבור השבח, נקרא הבכור מוחזק.

⁴⁵ ובסמ"ע (סק"י) משמע שגם בשווי השבח חולקים בגוף הקרן, ולשונו צ"ע, אבל הש"ך (סק"ג) כתב בשם שו"ת דברי ריבות כמ"ש, ודעתו דלא כמשמעות הסמ"ע, שאין הפשוט יכול לומר תן לי חלק בקרן בעד חלקי בשבח, ואפילו יש בו שיעור חלוקה, ונראה הטעם דמ"מ זכה הבכור בגוף הקרן משעת מיתת האב.

⁴⁶ שו"ע ונו"כ קמו ד

⁴⁷ דאין להם על מי לחזור ולכך אין לו בשבח אפילו שבח היתר על הוצאה. אורים לה

⁴⁸ ש"ך שם לא שכן דעת הרי"ף והרמב"ן ור' ירוחם ושאר הפוסקים, ושכן עיקר, ובאורעם שם כתב שאין דבריו נראים.

⁴⁹ רמ"א שם שכתב כן לשיטת הרא"ש (המובא בציונים אות י"ז) דכתב שם בסעיף ג' דיש אומרים דגם משבח דממילא אינו גובה, וקמל"ן כאן דגם מיתומים אף על גב דכרעא דאבוהון נינהו, אפ"ה אינו גובה אותו מהן, כמו שאינו גובה ממקבל מתנה שהוא איש אחר להמוכר. סמ"ע שם כא ועיי"ש בש"ך כג שהאריך להוכיח ולהכריע כדעה ראשונה, וכ"כ באורים שם לו שכן יש להורות ונכון הוא לדינא.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ואם עשאה לו אפותיקי אז גובה אותה עם שבחא ואפילו אין בחוב אלא כנגד השדה לבד, מכל מקום אית להו ליתמי דיין היורד לשדה חבירו שלא ברשות דהיינו שידו על התחתונה, אם ההוצאה יתירה על השבח נותן לו הוצאה שיעור השבח, ואם השבח יתר על ההוצאה נותן לו ההוצאה⁵⁰.

הביאו היתומים⁵¹ ראייה שהם השביחו על ידי הוצאתם, שמין להם השבח וההוצאה ונוטלים הפחות שבשניהם, שידם על התחתונה כדין היורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות ומעלה אותה להם חלקם בדמים. במה דברים אמורים כשעשאה שדה זו אפותיקי דאמר ארעאי הוא דאשבח, אבל אם לא עשאה אפותיקי אם רצו היתומים לסלק בעל חוב בדמים מסלקין אותו, ואם רצו נוטלין מהקרקע שיעור שבח שלהם. ויש אומרים⁵² דכל זה דוקא כשלא היה החוב כנגד הקרן והשבח, לכך שמין להם השבח וההוצאה כו' ונוטלים הפחות אבל אם היה החוב כנגד שניהם נוטל הכל ואינו נותן להם ההוצאה כלל.

יא. בעל חוב גובה את השבח ... אפי' שבח המגיע לנתנים

הקונה קרקע⁵³ שמשועבדת לבעל חוב, כשבא בעל חוב לטרוף מן הלוקח, אם כתב לו הלוח דאקנה⁵⁴, השבח שמשביחין הנכסים גם כן בכלל דאקנה הוא, שהרי זה כאילו נעשה השבח בידו הואיל ועודנו משועבד מכוחו לבעל חוב, לפיכך אם החוב כנגד הקרן והשבח יטרוף הבעל חוב גם השבח שהשביח בשדה ביד הלוקח, בין שבח ששבחו הנכסים מאליהם כגון שעלו בו אילנות או שנתייקרה, בין שבח שהשביחו מחמת הוצאה.

⁵⁰ בזו לפי דעת המגיד משנה (פכ"א ממלוה ה"ז) כך הדין אם החוב עולה כפי הקרן ושבח, אז אילו האב השביח נוטל הכל ואין משלם כלום, אבל אם יתומים השביחו נוטל השבח ומשלם להם הוצאה, אבל אם החוב רק כנגד הקרן, אזי אם אביהם השביח אין לו רק הקרן ולא שבח, ואם יתומים השביחו כיון שהוא אפותיקי נוטל כל שבח ומשלם הוצאה, ובוה יפה כח הבעל חוב, ואם יתומים השביחו מאילו השביח האב, עיין שם במ"מ. אורים שם לו

⁵¹ שו"ע ונו"כ שם ו

⁵² רמ"א שם דברי מור"ם בזה המה תמוהין מאד, כי הטור [סעיף י"ד] כתב בהדיא דנותן להן ההוצאה גם בזה, וכ"כ התוס' פ"ק דב"מ [דרף ט"ו [ע"ב ד"ה כגון]] והרא"ש שם [סי' ל"ט] בהדיא דצריך ליתן להיתומים שהשביחו בו הוצאתן או הוצאות שיעור שבח לעולם, אפילו הלוח לאביהן שיעור ארעא ושבחא וגם עשאה לו אפותיקי. סמ"ע שם כג

⁵³ שו"ע ונו"כ שם קמא א

⁵⁴ כתב הסמ"ע היינו למאן דס"ל בדאקני לא אמרינן אחריות ט"ם הוא כמ"ש בר"ם קי"ב מיהו אפי' לפי שיטתייהו א"צ דאקנה כ"א הלוח למלוה אבל בלוקח לענין השבח אמרינן דהוי כאילו כתב לו דאקנה לכ"ע. והשי"ך השיג עליו בזה ע"ש

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

אלא שאם שבחו מאליהם טורף כל השבח ואין ללוקח בו כלום כיון שלא טרח בו, ואם השביח מחמת הוצאה נוטל הלוקח תחלה מן השבח כנגד ההוצאה, ומה שהוא יתר על ההוצאה חולקין הבעל חוב והלוקח, הואיל והלוקח הוציא עליו הוצאה וטרח בו. ויש אומרים⁵⁵ שבכל ענין אינו גובה הבעל חוב רק חצי השבח אפילו בשבח שהשביחו הנכסים מאליהם, וכן עיקר.

כיצד, היה עליו חוב של מאתים וזו ומכר ללוקח שדה שוה מנה, והשביחה ביד הלוקח בין מאיליה בין על ידי הוצאה, בין היה השבח יתר על ההוצאה בין היתה הוצאה יתר על השבח עד ששוה מאתים, טורף הבעל חוב ממנה ק"ג מנה של דמי השדה ונ' של השבח ואין צריך לתת כלום ללוקח בשביל ההוצאה, והלוקח יקח נ' של שבח הנשארים, וחוזר הלוקח וגובה הקרן מנכסי המוכר אף מהמשועבדין שמכר או נתן לאחר שמכר השדה ללוקח, אבל השבח שטרף ממנו הבעל חוב אינו גובה אותה הלוקח מנכסי המוכר אלא מבני חורי ולא ממשועבדין, וטעמא שאינו גובה ממשועבדין מפני תיקון העולם שאין קול יוצא על השבח ולא ידעו הלוקחות ליזהר.

וכל זה לא מיירי אלא שכתב ללוקח גם כן דאקנה, אבל אם כתב ללוקח בהדיא שלא יגבה מדאקנה, אין ללוקח בשבח כלום.

ולא מיירי ג"כ אלא בשבח ששבחו הנכסים בעוד המוכר חי, אבל מה ששבחו הנכסים לאחר מיתת המוכר אין לבעל חוב בו כלום, דכיון דמשום דאקנה אתינן עליה, מה שהשביחה לאחר שמת לא קנאו מוכר מעולם והרי נשאר כולו ללוקח.

---

⁵⁵ רמ"א שם וטעמא שהשבח שהשביח ביד הלוקח אפילו מאליו הוי כאילו קנאו המוכר אחר שמכר השדה ללוקח, והרי חל שיעבוד המלוה והלוקח בבת אחת בשוה שהרי כתב לשניהם דאקנה, לפיכך חולקין אותו השבח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

